

Zinātnes Vēstnesis

Latvijas Zinātnieku savienības, Latvijas Zinātnes padomes un Latvijas Zinātņu akadēmijas laikraksts

Nr. 5 (68)

1994. gada marts

DAUDZ LIELĀKA ATBILDĪBA

Ar Latvijas Zinātņu akadēmijas prezidentu TĀLIMILLERU sarunājās žurnāliste Zaiga Kipere

— Jūs bijāt Zinātņu akadēmijas viceprezidents, tagad — prezidents. Kādas ir jūsu personīgās izjūtas pēc šī mazā «vice» zaudēšanas!

— Ja cilvēks kļūst par pirmo personu, tad tas nozīmē — daudz vairāk darba un daudz, daudz lielāku atbildību. Pirmās personas izjūtas man ir vairāk vai mazāk pazīstamas, jo gandrīz 10 gadus es esmu Neorganiskās ķīmijas institūta direktors, bet, protams, institūta darbojas viena sistēma un Zinātņu akadēmija ir pavisam cita darbības sfēra. Ārkārtīgi laba un vajadzīga skola bija gandrīz gads, strādājot par Latvijas Zinātnes padomes vadītāju. Aprīlī mani šajā postenī nomainījis Pēteris Zvidriņš, kurš pašlaik ir LKP priekšsēdētāja vietnieks, un tiks ievēlēts jauns vietnieks, acīmredzot no RTU. Tāda bija līdzšinējā kārtība.

— Kā jūs raksturotu pēdējo gadu!

— Tas bija ļoti saspringts laiks Latvijas zinātnē vispār un tiem, kas mēģināja atrast finansiālas iespējas panākt kaut vai nelielu, bet tomēr augšupeju. Ja vien būs finanses, mūsu zinātnes potenciāls ir darboties spējīgs, un es esmu pārliecināts, ka sasniegumi būs. Vēl šo gadu varētu nosaukt par kontaktu meklēšanas laiku — ar jauno parlamentu, jauno valdību. Radusies pieredze, kā veidojama sadarbība. Pagājušā gada nogalē un šā gada sākumā izveidojās labas attiecības ar Valsts prezidentu un Ministru kabinētu, gan G. Ulmanis, gan V. Birkavs vairākkārt bija šeit, akadēmijā, uz šo tīkšanos pamata iezīmējas jauna nacionāla programma par Latvijas zemes dziļu bagātību izmantošanu. Tā ir kompleksa programma — skar ģeoloģiju, ķīmiju, tehniskās zinātnes un arī sociālās zinātnes, jo ir saistīta ar reģionālo attīstību un nodarbinātību. Izveidotas septiņas darba grupas, kurās aktīvi piedalās Zinātņu akadēmijas locekļi. Šis kompleksās programmas iniciators ir LZA ķīmijas un bioloģijas zinātņu nodaļa, kuras nākamā iecere ir dialogs ar valsts vadību par cilvēku — demogrāfija, ekoloģija, molekulārā bioloģija, medicīna, sociālās problēmas. Es domāju, ka tieši Zinātņu akadēmija var veikt šādu starpnozaru programmu koordinātoru lomu.

— Ne tikai atsevišķu programmu, bet arī visas Latvijas zinātnes «pārtrauga» lomu. Acīmredzot akadēmijai no tā neizdosies izvairīties.

— Kad ieviesa grantu sistēmu, zinātne sadalījās it kā atsevišķos laucīņos, un tagad zinātnieki jūt, ka vajadzīgs kāds organizējošs centrs. Nevis administrējošs, bet tieši organizējošs. Par to mums bija runa ar Valsts prezidentu G. Ulmani manā pirmajā darba dienā 1. martā. Mani pašā darbības sākumā pārsteidza arī tas, ka pie manis vērsās Statistikas institūta vadība un izteica vēlēšanos institūtam asociēties ar Zinātņu akadēmiju. Šis institūts nekad nav atradies akadēmijas sastāvā, tātad akadēmijas iesaistīšanās starpnozaru problēmās paplašina dalībnieku skaitu un centrīces spēks stājas senenā centrālās spēka vietā.

— Kādi ir vispirmie, vistuvākie akadēmijas uzdevumi!

— Vienreiz jāpabeidz akadēmijas reorganizācija. Viens no pēdējiem I. Godmaņa parakstītajiem lēmumiem bija institūtu nodošana Izglītības, kultūras un zinātnes ministrijas pakļautībā, bet vēl joprojām visas finanšu atskaites iet caur akadēmiju. Tāpat akadēmijai jānodarbojas ar tādām tai neraksturīgām problēmām kā dzīvojamā namu ciemats Salaspilī, daudzie konstruktoru biroji un to privatizēšana. Ceram ar šīm lietām drīzumā tikt galā.

Viens no uzdevumiem ir mūsu ārzemju locekļu ciešā iesaistīšana akadēmijas darbībā. Gada sapulcē pirmo reizi apstiprināja LZA ārzemju nodaļas vadītāju, pazīstamo ekonomistu N. Balabkinu no ASV. Ārzemju locekļi ir ļoti atsaucīgi, un mūsu uzdevums ir atrast veidu, kā viņu pieredzi un pretimnākšanu vislabāk izmantot Latvijas vajadzībām. Mums, piemēram, trūkst zināšanu un iemaņu strādāt jaunajos ekonomiskajos apstākļos, un te mūsu tautiešu palīdzība būtu vēra nemana, gan izvērtējot dažādas programmas, gan sagatavojot un slēdzot līgumus ar ārzemju partneriem, lai mēs netiktu nostādīti jau notikušā fakta priekšā, kā tas ir pašlaik tik karsti diskutējamā jautājumā par «LATTELEKOM» un «TILTA» līgumu.

— Kādas īpašības jums cilvēkos nepatīk!

— Gaušanās un vaimanāšana. Pēc izcelsmes esmu zemnieks, tātad — darbarūķis. Zemnieks nekad nebija drošs, ka nenotiks kāda nelaime. Te krusa nokopā tirumus, te viskarstākā darba laikā krīt zirgs. Zemniekam nebija vajās vaimanāt, viņam bija jāstrādā un jāpajaujas uz sevi. Mēs šo vienkāršo patiesību lielā mērā esam aizmirsuši.

PAR LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS

APBALVOJUMU

NODIBINĀŠANU UN PIEŠKIRŠANAS KĀRTĪBU

Noteikt kvotu 1994. gadā apbalvošanai ar Latvijas Zinātņu akadēmijas Lielo medaļu: viens Latvijas un viens ārvalstu zinātnieks.

Izsludināt dokumentu iesniegšanas termiņus Latvijas Zinātņu akadēmijas balvām 1994. gadā:

1994. GADA 18. APRĪLIS:

FRIDRIHA CANDERA balva fizikā, matemātikā un inženierzinātnēs.

HEINRIHA SKUJAS balva bioloģijas zinātnēs.

PAULA STRADIŅA balva medicīnas zinātnē, tās vēsturē, par ievērojamu veikumu praktiskajā ārstniecībā.

KĀRĻA BALOŽA balva tautsaimniecībā.

1994. GADA 18. OKTOBRIS:

JĀŅA ENDZELĪNA balva latviešu valodniecībā, baltoloģijā.

GUSTAVA VANAGA balva ķīmijas zinātnēs.

PAULA LEJIŅA balva lauksaimniecības zinātnēs.

Noteikt izsludināto balvu apmēru 1994. gada Ls 300.

Atjaunot 1994. gadā Latvijas Zinātņu akadēmijas prēmijas augstāko mācību iestāžu studentiem, nosakot:

Piešķiramo prēmiju skaitu — 8.

Vienas prēmijas apmēru 1994. gadā Ls 100.

Piešķiramo prēmiju sadalījumu 1994. gadā:

— Fizikas un tehnisko zinātņu nodaļa — 3

— Ķīmijas un bioloģijas zinātņu nodaļa — 3

— Humanitāro un sociālo zinātņu nodaļa — 2

LZA Senāta priekšsēdētājs J. LIELPĒTERS
Akadēmiķis sekretārs A. SILIŅŠ

1994. gada 18. janvārī

LATVIJAS ZINĀTŅU AKADĒMIJAS STATŪTU GROZĪJUMI

Latvijas Zinātņu akadēmijas pilnsapulce nolēma: Vadoties no Latvijas Zinātņu akadēmijas Statūtu 7. nodaļas, atklāti balsojot, pieņemt LZA Senāta ierosinātos LZA Statūtu grozījumus un turpmāk izteikt šādā redakcijā:

3.2.4. punkts.

Par LZA korespondētājlocekļiem ievēl Latvijā savā zinātnes nozarē autoritāti ieguvušus zinātniekus, kuri spēj kvalificēti pārstāvēt attiecīgo zinātnes nozari, ekspertēt zinātniskos darbus un savai specializācijai radniecīgos zinātniskos virzienus, ja viņi nav vecāki par 65 gadiem.

Korespondētājlocekļus ievēl uz 3 gadiem. Zinātnieku atkārtoti par korespondētājlocekli var ievēlēt vēl vienu reizi. Ja LZA korespondētājlocekļi nav ievēlēti atkārtoti vai nav ievēlēti par īsteno locekli, vai sasniedzis 65 gadu vecumu, viņam vairāk nav lēmējbalsttiesību LZA un viņu neietver 3.1.4. punktā paredzētajā kopskaitā.

5.2.2. punkts.

LZA Senātā pēc amata ietilpst šādi akadēmijas īsteno locekļi: akadēmijas prezidents, 2 viceprezidenti, akadēmiķis sekretārs, akadēmiķis mantzinis, akadēmijas zinātņu nodaļu priekšsēdētāji. Ar LZA pilnsapulces lēmumu Senātā var ievēlēt arī citus LZA īsteno vai korespondētājlocekļus. Senātā ievēlētajiem LZA īsteno locekļiem ir lēmējbalsttiesības, bet korespondētājlocekļiem — padomdevēja balsttiesības. Senāta priekšsēdētāju ievēl Senāts.

5.4.3. punkts.

LZA Valdes sastāvu ievēl LZA Senāts no visu nodaļu īsteno locekļu vidus, kuru kandidatūras izvirza akadēmiķis sekretārs. Valde ievēl akadēmiķa sekretāra vietnieku, kurš pilda akadēmiķa sekretāra pienākumus viņa prombūtnes laikā. Akadēmiķa sekretāra vietnieku apstiprina LZA Senāts.

.....

NOLIKUMS POPULĀRZINĀTNISKO RAKSTU KONKURSAM

Konkursa mērķis — popularizēt Latvijā un visā pasaulē gūtos zinātniskos sasniegumus un pētniecisko problēmu risinājumus plašai sabiedrībai pieejamā formā, lai audzinātu Latvijas sabiedrību un sekmētu zinātnes prestiža paaugstināšanu tautā.

Konkurss aptver gan visas humanitāro un sociālo zinātņu nozares, īpaši letoniskās zinātnes, gan arī eksaktās un dabaszinātnes. Šauri specifiski raksti praktiskajā medicīnā, lauksaimniecības zinātnēs un inženierzinātnēs, bez dziļāka teorētiska pamatojuma, konkursa sfērā neiekļaujas. Konkursā neizskata rakstus par okultām, astrālām, ar «kosmisko spēku un starojumu» izpaušmēm saistītām parādībām, kas nav ietveramas eksakto zinātņu sfērās, kā arī pseidozinātniskus un pseidovēsturiskus sacerējumus.

Konkursu rīko Latvijas Kultūras fonds kopā ar Latvijas Zinātņu akadēmiju.

Konkursā var piedalīties Latvijas preses izdevumos (laikrakstos, žurnālos) 1994. gadā publicēto populārzinātnisko rakstu autori, kā arī šajā gadā Latvijā izdoto populārzinātnisko grāmatu autori.

Pieteikums konkursam ir jāiesniedz Latvijas Kultūras fondā. Pieteikumā ir jāiekļauj konkursā reflektējošais raksts (rakstu kopums, grāmata), kā arī īsas ziņas par autoru.

Darbi konkursam iesniedzami līdz 1995. gada 15. janvārim.

Konkursam iesniegtos darbus vērtē LKF valde, izmanojot ekspertu atzinumus.

Labāko darbu prēmēšanai ir paredzētas naudas balvas — kopsummā 500 latu. LKF valdei ir tiesības sadalīt balvu fondu atbilstoši darbu vērtējumam. Konkursa rezultāti tiks paziņoti līdz 1995. gada 15. februārim, tos publicējot presē.

LU BIOMEDICĪNAS PĒTĪJUMU UN STUDIJU CENTRS izsludina konkursu

uz profesora, vadošā pētnieka, pētnieka un asistenta akadēmiskajiem amatiem
molekulārās bioloģijas specialitātē.

Dokumenti iesniedzami LU BMC Rīgā, Krustpils ielā 53, 220. istabā 1 mēneša laikā no konkursa izsludināšanas dienas.

Tuvākas ziņas pa tālr. 104261.

